

POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto

POKAT 2029 -maakuntaohjelma vuosille 2026–2029

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Pielisjoenlinna
Siltakatu 2
80100 JOENSUU

Teksti: Pia Pitkänen

Kansi: Taitto
Laura Jussila

Kuvat
Lev Karavanov

Sisällysluettelo

1.	Osallistumis- ja arviointisuunnitelman tarkoitus	3
2.	Suunnittelun lähtökohdat ja tavoitteet	4
2.1.	Suunnittelutilanne	4
2.2.	Maakunnan suunnittelujärjestelmä	5
2.3.	Maakuntaohjelman sisältö ja tavoitteet	5
3.	Vaikutusten arviointi	9
4.	Tiedottaminen ja vuorovaikutus	13
4.1.	Kuulemis- ja osallistumismenettelyt	13
4.2.	Osallistumis- ja arviointisuunnitelma	13
4.3.	Maakuntaohjelmaluonnos ja ympäristöselostus	14
4.4.	Viranomaisyhteistyö	14
4.5.	Päätöksenteko ja siitä tiedottaminen	15
5.	Liitteet	16
5.1.	POKAT2029 maakuntaohjelman työohjelma	16

Lisätiedot

Nykyinen maakuntaohjelma: www.pohjois-karjala.fi/pokat2025

Syyskuussa 2024 avautuu sivusto www.pohjois-karjala.fi/pokat2029

Aluekehitysjohtaja Eira Varis, puh. 050 307 4806, eira.varis@pohjois-karjala.fi

Aluekehitysasiantuntija Pia Pitkänen, puh. 040 559 2210, pia.pitkanen@pohjois-karjala.fi

Ympäristöselostus: ympäristöasiantuntija Jukka Nykänen, puh. 050 447 8303,
jukka.nykanen@pohjois-karjala.fi

1. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman tarkoitus

Maakuntahallitus hyväksyi Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma POKAT 2029 työohjelman 17.6.2024 kokouksessaan. Ohjelma laaditaan vuosille 2026–2029 laajassa ja vuorovaikutteisessa yhteistyössä. POKAT 2029 maakuntaohjelma hyväksytään maakuntavaltuuston viimeisessä kokouksessa vuonna 2025.

Maakuntaohjelman laadintaa ohjaa laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta 756/2021. Saman lain 26 § määrittää, että maakunnan alueella toimivien viranomaisten tulee ottaa toiminnassaan huomioon maakuntaohjelma ja edistää sen toteuttamista. Viranomaisten on myös muutoin arvioitava toimenpiteidensä vaikutuksia alueen kehitykseen. Viranomaisten on pyydettävä maakunnan liitolta lausunto sellaisista suunnitelmista ja toimenpiteistä, jotka poikkeavat merkittävästi maakuntaohjelmasta tai saattavat heikentää palvelujen saatavuutta, työllisyyttä tai elinvoimaa alueella.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa (OAS) kuvataan Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman laatimisen osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyä sekä vaikutusten arviointia. Tarkoituksena on antaa kaikille maakuntaohjelmasta kiinnostuneille tietoa ohjelman vaiheista ja aikataulusta, vaikuttamismahdollisuuksista sekä vaikutusten arvioinnin järjestämisestä. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman liitteenä 1 on maakuntaohjelman työohjelma, joka päivittyy laadintaprosessin edetessä.

Maakuntaohjelman laadinnan tavoitteena on avoin ja vuorovaikutteinen prosessi, johon maakunnan asukkaat sekä eri viranomaisten, elinkeinoelämän, asiantuntijoiden, tiedeyhteisöjen, kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden edustajat tuovat omat näkemyksensä. Avointa toimintatapaa edellyttää mm. laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (21.5.1999/621)

Maakuntaohjelman valmistelua koskee myös laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (8.4.2025/200). Tämä ns. SOVA-laki edellyttää, että maakuntaohjelman valmisteluun sisältyy ympäristövaikutusten arviointi. Maakuntaohjelman vaikutusten arviointi osana suunnitelman laatimista koko valmisteluprosessin ajan edistää suunnitelman valmistelua, päätöksentekoa, toteuttamista ja seurantaa. Se edistää myös eri tahojen mahdollisuutta saada tietoa ja osallistua suunnitteluun sekä parantaa edellytyksiä sovittaa yhteen eri tavoitteita ja näkökulmia.

2. Suunnittelun lähtökohdat ja tavoitteet

2.1. Suunnittelutilanne

Maakuntaohjelmien laadintaa on viime vuosikymmeninä leimanneet muutokset. Vuosien 2018–2021 maakuntaohjelmaa (POKAT2021) valmistellessa varauduttiin maakuntaudistukseen, joka kaatui v. 2019. Samaan aikaan valmisteltiin myös uutta EU:n rahoituskautta vuosille 2021–2027. Seuraavan maakuntaohjelman (POKAT2025), 2022–2025, valmistelua leimasi ensin korona epidemia ja toteutusta Venäjän täysimittainen hyökkäyssota Ukrainaan. Uuden maakuntaohjelman (POKAT2029) vuosille 2026–2029 valmistelua leimaa lokaali ja globaali geopoliittinen muutos sekä EU:n vuonna 2028 käynnistyvän uuden rahoituskauden valmistelu ja toteutus. Siihen sisältyvät alue- ja rakennepoliittikan ratkaisut vaikuttavat keskeisesti Pohjois-Karjalan aluekehitykseen.

Älykkään erikoistumisen strategia päivitetään osana maakuntaohjelma POKAT2029 valmistelua. Samalla päivitetään myös Pohjois-Karjalan strategia 2040 Pohjois-Karjalan strategiaksi 2045. Pohjois-Karjalan strategia 2040 valmistui vuonna 2020 hyvin erilaisessa toimintaympäristössä.

Maakuntaohjelma valmistellaan yhteistyössä kuntien, valtion viranomaisten ja alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden vastaavien tahojen kanssa. Lapin maakunnassa saamelaiskulttuuria koskevan osan valmistelee saamelaiskäräjät. Maakuntaohjelma laaditaan kunnanvaltuuston toimikausittain neljäksi vuodeksi. Maakuntaohjelman hyväksyy maakunnan liiton ylin päättävä toimielin. Maakuntaohjelmaa tarkistetaan ohjelmakauden aikana tarvittaessa aluekehittämispäätöksen perusteella sekä tarvittaessa muulloinkin.

Maakuntaohjelma laaditaan siten, että varmistetaan sen vaikuttavuus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja tarvittavin osin aluehallintovirastojen strategisten ohjausasiakirjojen painopisteisiin ja sisältöön. Maakuntaohjelmatyön ja ELY-keskusten strategisten tavoitteiden tarkastelemiseksi yhtenä kokonaisuutena järjestetään ao. organisaatioille yhteinen tilaisuus syksyn 2024 aikana.

Uuden ohjelman valmistelussa hyödynnetään voimassa olevan maakuntaohjelman ulkopuolista tai vertaisarviointia. Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma POKAT2025 ulkoinen arviointi laadittiin keväällä 2024 ja käsiteltiin maakuntahallituksen kokouksessa 26.8.2024.

2.2. Maakunnan suunnittelujärjestelmä

Maakuntaohjelman laadintaa ohjaa laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta 756/2021. Sen mukaisesti maakunnan liitto laatii maakunnan pitkän aikavälin strategiaan linjauksiin perustuvan maakuntaohjelman, jossa tarkennetaan maakunnan aluekehittämiseen liittyviä tavoitteita ja niiden toimeenpanoa. Maakuntaohjelmassa otetaan huomioon aluekehittämisspätöksen painopisteet. Maakuntaohjelmaan sisältyy tai sen yhteydessä laaditaan maakunnan älykkään erikoistumisen strategia. Maakuntaohjelma valmistellaan yhteistyössä kuntien, muiden viranomaisten sekä alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden tahojen kanssa. Lapin maakunnassa saamelaiskulttuuria koskevan osan valmistelee saamelaiskäräjät. Maakuntaohjelman hyväksyy maakuntavaltuusto valtuustokausittain. Maakuntaohjelmaa voidaan tarkistaa tarvittaessa. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä maakuntaohjelman sisällön rakenteesta, ohjelman valmistelusta sekä ohjelman valmistelun aikataulusta.

Kuva 1: Maakunnan suunnittelujärjestelmä

2.3. Maakuntaohjelman sisältö ja tavoitteet

Maakuntaohjelman sisältö ja aineisto

Valtioneuvoston aluekehittämisspätös 2024–2027 – Uudistuvat ja hyvinvoivat alueet sisältää pääministeri Petteri Orpon hallituksen aluekehittämisen painopisteet ja tavoitteet, joihin ministeriöt sitoutuvat. Maakuntien liitot huomioivat aluekehittämisspätöksen omissa strategioissaan. Päätös huomioidaan vuonna 2025 tapahtuvassa Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman POKAT 2029 (vuodet 2026–2029) valmistelussa sekä samassa yhteydessä tehtävässä Pohjois-Karjalan strategia 2045 päivityksessä. Aluekehittämisspätös ohjaa eri hallinnonalojen ja maakuntien liittojen aluekehittämistä ja niiden toimenpiteiden yhteensovittamista.

Aluekehittämispäätöksen painopisteet ovat:

- Kestävä elinvoima ja investoinnit
- Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt
- Vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto

Kokonaisturvallisuus, kansainvälisyys sekä aluelähtöisyys ovat kaikkia painopisteitä poikkileikkaavia näkökulmia. Aluekehityksen ja painopisteiden kehittämisen edellytyksinä ovat: alueiden saavutettavuus, työvoiman saatavuus ja työllisyys sekä osaaminen ja joita ilman useimpia painopisteiden tavoitteita ei ole mahdollista saavuttaa. Kullekin painopisteelle on muodostettu tavoitetila, sekä tätä hallituskautta koskevat tavoitteet. Tavoitetila kuvaa ideaalitulannetta, jota kohti halutaan pyrkiä, vaikka sen saavuttaminen sellaisenaan ei ole mahdollista varsinkaan yhden hallituskauden aikana.

Tällä hallituskaudella aluekehittämistä haastaa kansainvälisen toimintaympäristön muuttuminen Venäjän hyökkäyssodan myötä. Kokonaisturvallisuus on noussut uudella tavalla aluekehittämisen keskiöön ja siihen liittyviä näkökulmia käsitellään myös aluekehittämispäätöksen painopisteissä poikkileikkaavasti. Toinen haaste on talouden supistuminen ja julkisen talouden heikko tilanne. Aluekehittämisen ydintehtäväksi on noussut siirtyä kohti kestävää elinkeinotoimintaa. Toimintaympäristöä määrittää myös väestökehityksen muutos. Suomi on 2020-luvulla tilanteessa, jossa syntyvyys alenee, työikäisen väestön määrä vähenee sekä ikääntyneiden määrä ja sen myötä palvelujen ja hoivan tarve kasvaa. Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt ovat alueen voimavara ja mahdollisuus hyvään elämään määrittää alueen veto- ja pitovoimaa. Alueiden resilienssi ja alueen toimijoiden kyvykkyys koota voimansa toimimaan nopeasti uudella tavalla ovat yhä merkittävämmässä roolissa alueiden elinvoimaisuuden rakentamisessa.

Maakuntaohjelma POKAT2029 määrittää, miten valtakunnallisen aluekehittämispäätöksen tavoitteita toteutetaan Pohjois-Karjalassa.

POKAT2025 maakuntaohjelman valmistelussa hyödynnetään olemassa olevaa aineistoa. Vuoden 2020 lopulla valmistunut Pohjois-Karjalan strategia 2040 on keskeinen aineisto, vaikka se päivitetään prosessin aikana strategiaksi 2045. Pitkän aikavälin maakuntastrategian laatiminen perustuu kahteen lakiin: maankäyttö- ja rakennuslakiin sekä lakiin alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta.

Maakuntakaavassa esitetään alueidenkäytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Tarkoituksena on edistää suunnitelmallista alueidenkäyttöä Pohjois-Karjalassa. Maakuntakaava myös havainnollistaa ja välittää valtakunnallisia alueidenkäytön tavoitteita ja sovittaa niitä yhteen niin maakunnallisten kuin paikallisten tavoitteiden kanssa. Maakuntakaava ohjaa kuntien kaavoitusta. Pohjois-Karjalassa on voimassa tällä hetkellä Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 (kokonaismaakuntakaava), Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 1. vaihe teemalla turve, suot ja rakennettu kulttuuriympäristö sekä Heinäveden osa-aluemaakuntakaava. Parhailtaan valmistelussa on Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 2. vaihe (energia ja maisemat), jossa käsitellään energainfrastruktuuria (sähkönsiirto, voimalaitokset, sähköasemat), uusiutuvan energian tuotantoa (mm. tuulivoima ja aurinkovoima) sekä maisema- ja pohjavesialueita.

Maakuntaohjelman vaikuttavuus

Laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepoliitikan toimeenpanosta 756/2021 linjaa, että laissa tarkoitettujen ohjelmien ja suunnitelmien ja suunnitelmien valmistelusta vastaavien viranomaisten velvollisuudesta selvittää ja arvioida ympäristövaikutukset säädetään viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa laissa (200/2005).

Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee alueiden uudistumisen neuvottelukunnan käsittelyä varten aluekehittämispäätöksen toteutumisen seurantatiedot yhteistyössä muiden ministeriöiden ja maakuntien liittojen kanssa.

Tässä laissa tarkoitettujen ohjelmien toteutumista ja vaikutuksia seurataan ja arvioidaan kussakin ohjelmassa määriteltyjen seurantamenettelyjen mukaisesti. Euroopan unionin alue- ja rakennepoliitikan ohjelman arvioinnista säädetään yleisasetuksen 44 artiklassa. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2–4 momentissa tarkoitettussa arvioinnissa ja seurannassa noudettavista menettelyistä ja kerättävistä tiedoista.

Maakunnan liitto seuraa ja arvioi maakuntaohjelman toteuttamista yhteistyössä maakuntaohjelmaa toteuttavien viranomaisten kanssa. Ulkopuolinen arvioitsija arvioi maakuntaohjelman tavoitteiden toimeenpanoa vähintään kerran ohjelmakauden aikana. Pohjois-Karjalan nykyisen maakuntaohjelman, POKAT 2025 vuosille 2022–2025 ulkoinen arviointi tehtiin kevään 2024 aikana Itä-Suomen maakuntien (Etelä-Savo, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo) yhteistyössä niin, että arviointiraportti valmistui 12.8.2024. Arvioinnin toteutti Owl Group ja sen tuloksia hyödynnetään POKAT2029 maakuntaohjelman laadinnassa. Arvioinnin ohella laaditaan myös tulevaisuusskenaarioita Itä-Suomen tasolla.

Maakuntaohjelman seurannan pohjana toimii vuosittain aluekehittämiskeskusteluja varten laadittava aluekehityksen tilanne- ja kehityskuva, jonka teemoja ovat:

- Väestönkehitys
- Kestävä elinvoima ja investoinnit
- Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt
- Vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto

Lisäksi maakuntahallituksella raportoidaan puolivuositain maakuntaohjelman hanketoteumasta. Seuranta-aineistoa hyödynnetään maakuntaohjelman työryhmien (POKAT-ryhmät) toiminnassa.

Kuva 2: Maakuntaohjelman rahoitus

3. Vaikutusten arviointi

3.1. Säädösperusta

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain, ns. SOVA-lain (200/2005) mukaan suunnitelmasta vastaavan viranomaisen on huolehdittava siitä, että suunnitelman ympäristövaikutukset selvitetään riittävässä määrin, jos suunnitelman toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Maakuntaohjelma kuuluu SOVA-lain mukaisen ympäristöarvioinnin piiriin. SOVA-lain mukaisia arvioitavia vaikutuksia ovat ympäristövaikutusten lisäksi sosiaaliin, taloudellisiin ja muut vaikutukset (esim. aluekehitysvaikutukset).

Arviointi käsittää vaikutusten arvioinnin, ympäristöselostuksen laatimisen, kuulemisen järjestämisen, kuulemisten ja ympäristöselostuksen ottamisen huomioon päätöksenteossa sekä päätöksestä tiedottamisen. Maakuntaohjelman osallistumis- ja arviointisuunnitelma linjaa maakuntaohjelman valmistelua ja toimii vaikutusten arvioinnin lähtökohtana, jossa huomioidaan uusin kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö.

Arviointi dokumentoidaan ympäristöselostukseen. Siinä esitetään tarpeellisessa määrin tiedot mm. ympäristön nykytilasta sekä suunnitelman ja ohjelman kannalta merkitykselliset ympäristötavoitteet, suunnitelman toteuttamisen keskeiset vaikutukset, vaihtoehtovertailun tulokset, haitallisten vaikutusten lieventämistoimenpiteet ja suunnitelma vaikutusten seurannasta.

3.2. Tavoite

Vaikutusten arviointimenettely on olennainen osa maakuntaohjelman laadintaa ja se varmistaa ohjelman laatua ja monipuolisuutta. Vaikutusten arviointi tarjoaa yleisölle mahdollisuuden saada tietoa suunnitteluprosessista, tuoda esille näkemyksiään ja siten vaikuttaa suunnittelun sisältöön. Ympäristön kannalta arviointi vähentää riskiä arvaamattomista ja haitallisista ympäristövaikutuksista.

Arvioinnin tärkeänä tehtävänä on varmistaa suunnitelman samansuuntaisuus kestävä kehityksen ja ohjelman kannalta merkityksellisten ympäristötavoitteiden kanssa. Suunniteltuja toimia tarkastellaan ympäristöön liittyvien ongelmien ja mahdollisuuksien näkökulmasta ja arvioidaan missä määrin ne tukevat ympäristöön liittyvien tavoitteiden saavuttamista.

3.3. Organisointi

Maakuntaohjelmatyötä ohjaa luottamushenkilöistä koostuva ohjausryhmä, johon maakuntahallitus nimesi 26.8.2024 kokouksessaan edustajikseen: Birgitta Muukoksen (varalla Krista Mikkonen), Helena Pakarisen (varalla Timo Puustinen) ja Esko Saastamoisen (varalla Aulikki Sihvonen). Kuntien edustaja ryhmässä on Jenni Jokela Joensuun kaupungilta ja valtion viranomaisia edustaa Reijo Vesakoivu Pohjois-Karjalan ELY-keskuksesta. Maakuntaliiton toimistolta ohjausryhmään osallistuvat seuraavat henkilöt: Eira Varis (johto ja ohjaus), Pia

Pitkänen (valmistelun koordinaatio, maakuntaohjelman seuranta, maakuntastrategia), Kimmo Niiranen (tilastot ja ennakointityö), Jukka Nykänen (ympäristöselostus ja vaikutusten arviointi) ja Maarit Siitonen (älykkään erikoistumisen strategia). Ohjausryhmän työskentely käynnistyy syyskuussa 2024 ja päättyy, kun uusi maakuntaohjelma on hyväksytty maakuntavaltuustossa.

Maakuntaohjelma valmistellaan lain mukaisesti laajassa sidosryhmä- ja viranomaisyhteistyössä. Valtioneuvoston antaman asetuksen viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (19.5.2005/347 3§) mukainen ympäristöarviointiin liittyvä viranomaisten yhteydenpito toteutetaan 7.10.2024 järjestämällä POKAT 2029 - maakuntaohjelman osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa koskeva viranomaisneuvottelu Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen ja Pohjois-Karjalan maakuntaliiton välillä.

Maakuntaohjelma POKAT2029 keskeinen valmisteluryhmä ovat maakuntaohjelman ryhmät. Pohjois-Karjalan maakuntaliitossa on toiminut vuodesta alkaen 1997 maakuntahallituksen koolle kutsumia asiantuntijaryhmiä, joiden tarkoituksena on vahvistaa alueen kehittämisen sidosryhmäyhteistyötä. POKAT-ryhmien toiminnassa huomioidaan maakunnassa toimivat muut asiantuntijaryhmät, kuten kauppakamarin valiokunnat, jotta päällekkäinen toiminta vältetään. Ryhmien toimintaa ohjaa pelisäännöt, joiden tavoitteena on maakuntaohjelman toteutuksen systematisointi aluekehittämisen toimintamallin mukaiseksi, maakuntaohjelman toteuttamisen suunnittelu ja seuranta sekä yleinen ohjelmatyön osaamisen lisääminen. Toiminnan jatkuva arviointi ja seuranta sisältyvät vahvasti POKAT 2029 -ohjelman toteutukseen.

Ryhmät tekevät tarvittaessa erillisen oman alansa toimintaohjelman (alastrategian), jonka maakuntahallitus hyväksyy osaksi maakuntaohjelman toteuttamista.

Toimenpideohjelmien (alastrategioiden) laatimiseen on tehty erillinen ohjeistus, jota ryhmien tulee noudattaa. Maakuntahallitus nimeää maakuntaohjelman ja sen alastrategioiden vaikutusten arviointia varten monipuolisesti eri asiantuntija-aloja käsittävän SOVA-ryhmän. Laaja-alaisen ryhmän tavoitteena on yhdenmukainen ja johdonmukainen vaikutusten arvioinnin toteuttaminen sekä osaamisen ja erilaisten näkökulmien tuominen arviointityöhön. Ryhmän toiminta perustuu lakiin viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 8.4.2005/200. Laaja-alaisen ryhmän tavoitteena oli yhdenmukainen ja johdonmukainen vaikutusten arvioinnin toteuttaminen sekä osaamisen ja erilaisten näkökulmien tuominen arviointityöhön.

3.4. Arvioitavat vaikutukset ja tunnusluvut

Tavoitteena on arvioida maakuntaohjelman vaikutukset monipuolisesti. Arvioinnin tarkkuustaso mitoitetaan suunnittelutarkkuuden mukaiseksi. Maakuntaohjelman vaikutusten arvioinnissa SOVA-lain mukaiset vaikutukset voidaan luokitella ekologisiin vaikutuksiin (ympäristövaikutukset), sosiaalisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin vaikutuksiin. Lisäksi arvioidaan ohjelman kokonaisvaikutukset ja tarkastellaan eri kehittämistavoitteiden välisiä vaikutuksia. Maakuntaohjelman vaikutusten arvioinnissa arvioidaan ohjelman tavoitteiden vaikutukset ekologiseen, taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyteen sekä

TEMin ohjeistuksen mukaisesti sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen. Tasa-arvo näkökulmassa huomioidaan myös alueellinen tasa-arvo (maaseutuvaikutukset).

Yksityiskohtaisimmin tarkastellaan SOVA-lain ja -asetuksen mukaiset, varsinaiset ympäristövaikutukset. SOVA-lain 2 § mukaan ympäristövaikutuksella tarkoitetaan suunnitelman tai ohjelman välitöntä ja väliillistä vaikutusta Suomessa ja sen alueen ulkopuolella:

1. Ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen
2. Maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen
3. Yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön
4. Luonnonvarojen hyödyntämiseen
5. Edellisissä alakohdissa mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin

Ympäristövaikutukset voivat olla myönteisiä tai kielteisiä; kertyviä ja yhteisvaikutuksia; lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin sekä pysyviä ja tilapäisiä vaikutuksia. Vaikutusten arviointi kattaa ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnin (IVA). Ihmisiin kohdistuvia vaikutuksia käsitellään tässä laajasti ml. sosiaaliset sekä tasa-arvo- ja terveysvaikutukset. Lisäksi määritellään maakuntaohjelman painopisteille ja kehittämiskokonaisuuksille seurantaindikaattorit ja asetetaan niille tavoitteet, joilla kuvataan maakuntaohjelman vaikuttavuutta. Indikaattorien määrittelyssä otetaan huomioon EU-rahoitteisten ohjelmien sekä ELY-keskusten strategisten tulossopimusten indikaattorit ja niiden kehittämistyö.

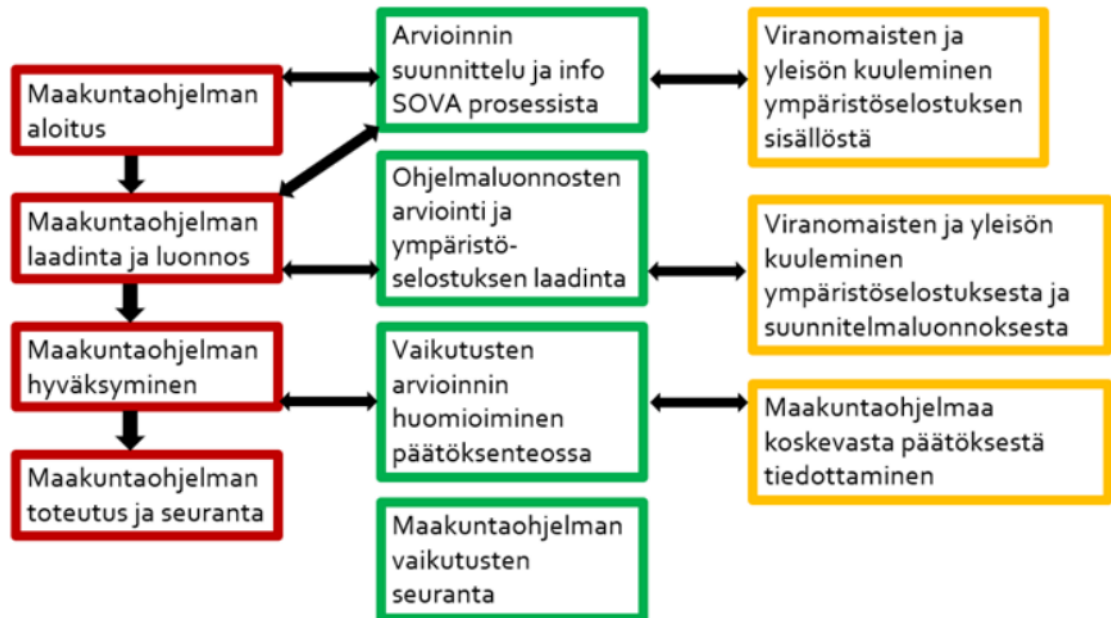
POKAT 2029 -maakuntaohjelman seurantaindikaattorien määrittelyssä huomioidaan, miten kestävä kehitys edistetään kaikessa toiminnassa kehittämistoimenpiteiden koko elinkaaren ajan. Erityisesti kiinnitetään huomiota ilmastonmuutosasioihin (vähähiilinen talous) ja luonnon monimuotoisuuteen. Seurantaindikaattoreita valittaessa etsitään elinympäristön laatuun, luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja alueelliseen ympäristön tilaan liittyviä tunnuksia, joissa tulevat esille Pohjois-Karjalan erityispiirteet. Lisäksi seurantaindikaattoreiden valinnassa kiinnitetään huomiota siihen, että niiden avulla voidaan seurata ympäristövaikutuksia pitkällä aikavälillä. Maakuntaohjelman vaikutusten arvioinnissa ns. nollavaihtoehtona pidetään maakunnan nykytilaa ja nykyistä maakuntaohjelmaa (asiakirjat ovat nähtävissä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla osoitteessa www.pohjois-karjala.fi/maakuntaohjelma).

Maakuntaohjelman vaikutuksia peilataan nollavaihtoehtoon (tilanne ilman uutta maakuntaohjelmaa). Tavoitteena on tunnistaa tavoitteiden toteuttamiseen liittyvät merkittävimmät riskit.

3.5. Ohjelman laadinnan ja vaikutusten arvioinnin vaiheet

Ohjelman laatimisen ja vaikutusten arvioinnin vaiheet on esitetty liitteenä 1 olevassa Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman työohjelmassa POKAT 2029 (hyväksytty Pohjois-Karjalan maakuntahallituksen kokouksessa 17.6.2024). SOVA-lain mukaisen ympäristöarvioinnin vaiheet ja sen kytkeytyminen osaksi maakuntaohjelman valmistelutyötä on esitetty alla.

Kuva 3: Maakuntaohjelman laadintaprosessi

4. Tiedottaminen ja vuorovaikutus

4.1. Kuulemis- ja osallistumismenettelyt

Maakuntaohjelman valmistelu tapahtuu hyvin laajapohjaisesti ja asiakirjaluonnoksista pyydetään lausunnot sidosryhmiltä. Yleisöllä ja muilla tahoilla on mahdollisuus esittää mielipiteensä ohjelmaa valmistelevalle viranomaiselle ja vaikuttaa suunnitteluun sen aloitusvaiheessa ja arvioinnin aikana. Lisäksi asiakirjan luonnokset asetetaan yleisön kommentoitavaksi maakuntaliiton internet-sivuille.

Maakuntaohjelman valmistelun käynnistymisestä tiedotetaan lehdistössä, suoraan keskeisille yhteistyö- ja intressitahoille sekä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla ja some-kanavissa. Maakuntaohjelmatyön etenemistä on mahdollisuus seurata ja kommentoida sähköisesti keskusteluosiossa koko suunnitteluprosessin ajan Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla osoitteessa www.pohjois-karjala.fi/pokat2029 (sivusto avautuu syyskuussa 2024). Samalla yleisöllä on koko ajan mahdollisuus ottaa kantaa ohjelman laadintaan ja vaikutuksiin.

Maakuntaohjelman laadinnan etenemisestä kerrotaan säännöllisesti myös muissa maakuntaliiton viestintäkanavissa; kuukausittaisessa uutiskirjeessä sekä somessa. Nämä työkalut tekevät valmisteluprosessista vuorovaikutteisemmän sekä tuovat lisää kävijöitä maakuntaohjelman nettisivulle.

Kaikki kirjallisesti annetut palautteet ja lausunnot käsitellään ja otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon maakuntaohjelman laatimisprosessissa. Palautteista ja lausunnosta laaditaan yhteenveto, jossa esitetään myös vastaukset, miten ne on otettu huomioon ja perustellaan tehdyt ratkaisut. Vastineet toimitetaan tiedoksi palautteen antajille.

4.2. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma ja sen julkinen kuulutus tehdään syyskaudella 2024, jolloin suunnittelutyön etenemistä on helpompi arvioida yhtenäisenä prosessina ja koota arviointitulokset yhteen. Lisäksi osallistumis- ja arviointisuunnitelma on hyvä olla käytettävissä jo keväällä 2025 käynnistyvän sidosryhmätyöskentelyn aikana. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta tiedotetaan julkisella kuulutuksella sanomalehti Karjalaisessa ja Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla sekä some-kanavissa. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma pidetään julkisesti nähtävillä maakuntaliiton internet-sivuilla ja toimistossa 25.9.- 1.11.2024, jona aikana kaikki kiinnostuneet voivat esittää siitä mielipiteensä. Palautetta voi antaa kirjallisesti postin, sähköpostin ja sähköisen palautejärjestelmän kautta.

Maakuntaohjelman laadinnan aikana järjestetään keväällä 2025 info- ja keskustelutilaisuuksia.

Ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta kuullaan Pohjois-Karjalan ELY-keskusta SOVA-lain edellyttämällä tavalla. Ohjelmaluonnos ja ympäristöselostusluonnos asetetaan erikseen nähtäville niiden valmistuttua.

4.3. Maakuntaohjelmaluonnos ja ympäristöselostus

SOVA-lain 8 §:n mukaan suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava viranomainen selvittää ja arvioi suunnitelman tai ohjelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset ja laatii ympäristöselostuksen. Ympäristöselostus laaditaan osana muuta valmistelua ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä.

Suunnitelman tai ohjelman valmistelu tulee järjestää siten, että yleisöllä on mahdollisuus saada tietoja suunnitelman tai ohjelman ja ympäristöselostuksen lähtökohdista, tavoitteista ja valmistelusta sekä esittää asiasta mielipiteensä. Vastaava aineisto on mahdollisuuksien mukaan julkaistava myös sähköisesti.

Ympäristöselostuksessa on esitettävä ne tiedot, jotka ovat tarpeen, kun otetaan huomioon suunnitelman tai ohjelman sisältö, tarkoitus ja yksityiskohtaisuus. Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on kuultava ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta muita viranomaisia.

SOVA-lain 9 §:n mukaan suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on varattava yleisölle mahdollisuus tutustua suunnitelma- tai ohjelmaluonnokseen ja ympäristöselostukseen sekä esittää niistä mielipiteensä. Mahdollisuus varataan pitämällä suunnitelma- tai ohjelmaluonnos ja ympäristöselostus nähtävillä sekä kirjallisena että sähköisenä. Maakuntaohjelmaluonnoksen ja ympäristöselostuksen nähtävillä pidosta kuulutetaan Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla. Nähtävillä pidosta lähetetään myös mediatiedote.

Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman luonnos ja ympäristöselostus pidetään nähtävillä 30 päivän ajan maakuntaliiton toimistolla. Materiaali on saatavilla myös sähköisenä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla, jota kautta yleisö voi sitä kommentoida (sähköinen palautejärjestelmä). Mielipiteet ohjelmaluonnoksesta on esitettävä Pohjois-Karjalan maakuntaliitolle kirjallisesti nähtävillä oloajan kuluessa.

4.4. Viranomaisyhteistyö

Valtioneuvoston antaman asetuksen viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (19.5.2005/347 3§) mukainen ympäristöarviointiin liittyvä viranomaisten yhteydenpito on toteutettu 7.10.2024 järjestämällä POKAT 2029 -maakuntaohjelman osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa koskenut viranomaisneuvottelu Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen ja Pohjois-Karjalan maakuntaliiton välillä. Pohjois-Karjalan ELY-keskusta kuullaan aloitusvaiheessa ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta. Maakuntaohjelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta pyydetään lausunnot alueen kunnilta sekä muilta maakuntaohjelman

laatimisen kannalta keskeisiltä viranomaisilta ja sidosryhmiltä tai vaihtoehtoisesti kuuleminen voidaan toteuttaa myös viranomaisten välisessä neuvottelussa. Maakuntaohjelman sidosryhmätyöskentely käynnistetään heti ohjelman laatimisen alkuvaiheessa.

Sidosryhmiä ovat:

- kunnat
- valtion aluehallintoviranomaiset
- Pohjois-Karjalan hyvinvointialue
- asiantuntija-, kehittämis- ja koulutusorganisaatiot
- elinkeinoelämä
- järjestöt ja muut sosiaalipartnerit

Viranomaisilta pyydetään kannanotto niiden tietojen laajuuteen ja yksityiskohtaisuuteen, joita ohjelmaan liittyvässä ympäristöselostuksessa aiotaan esittää. Kun maakuntaohjelmaluonnos ja ympäristöselostus asetetaan nähtäville, niistä pyydetään lausunnot kunnilta, Pohjois-Karjalan ELY-keskukselta ja muilta maakuntaohjelman laatimisen kannalta keskeisiltä viranomaisilta.

4.5. Päätöksenteko ja siitä tiedottaminen

Maakuntahallitus käsittelee saadut mielipiteet ja lausunnot ja hyväksyy niiden pohjalta laaditun ehdotuksen maakuntaohjelmaksi. Hallituksen käsittelystä ilmoitetaan tiedotusvälineille ja Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla, some-kanavissa ja muissa viestintäkanavissa, kuten esimerkiksi sähköisessä uutiskirjeessä. Maakuntaohjelma hyväksytään maakuntavaltuustossa vuoden 2025 lopulla. Samalla maakuntavaltuusto ratkaisee ympäristöselostuksen ja siitä esitettyjen mielipiteiden ottamisen huomioon.

Tieto maakuntaohjelman hyväksymisestä toimitetaan Pohjois-Karjalan ELY-keskukselle, kunnille ja muille viranomaisille, joita asiaa käsiteltäessä on kuultu tai joilta on saatu lausunto. Päätös ja maakuntaohjelma ympäristöselostuksineen toimitetaan tiedoksi myös Suomen ympäristökeskukselle sekä ao. ministeriölle. Yleisölle tiedotetaan päätöksestä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla, some-kanavissa ja muissa viestintäkanavissa, kuten esimerkiksi sähköisessä uutiskirjeessä. Päätös ja maakuntaohjelma ympäristöselostuksineen asetetaan nähtäville maakuntaliiton toimistoon.

Pohjois-Karjalan uuden maakuntaohjelman, POKAT 2029, käynnistysseminaari järjestetään alkuvuodesta 2026. Tilaisuus käynnistää myös uuden kauden POKAT-ryhmien työskentelyssä.

5. Liitteet

5.1. POKAT2029 maakuntaohjelman työohjelma

POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto